

Огірко О. В.,

доктор філософії, к.ф.-м. н., професор,
доцент кафедри філософії та педагогіки,
Львівський національний університет
ветеринарної медицини та біотехнологій ім. С.З. Гжицького
професор кафедри українознавства
Університету «Львівський Ставропігон»
(Львів, Україна), E-mail: Ohirko@yandex.com

ЛЮБОВ ДО МУДРОСТІ ЯК СЕНС ФІЛОСОФІЇ

***Анотація.** Сенсом правдивої філософії завжди був і залишається пошук істини та любов до мудрості. Філософія вивчає речі світу через останні причини, при допомозі людського розуму. Істинна мудрість є Бог, Який є самою Правдою.*

***Ключові слова:** філософія, істина, мудрість, любов, правда, Бог.*

Внаслідок стрімкого розвитку природничих та гуманітарних наук сучасна людина стає щораз більше інтелектуально розвинутою. Проте, використовуючи методи та підходи наук, які опираються на раціональному пізнанні, людина не може збагнути цілість життя. Навіть якщо було б знайдено відповіді на всі наукові питання, це не дало б змоги розв'язати насущні загальнолюдські життєві проблеми. Об'єктивні знання, які людина отримує емпіричним шляхом, не дають відповіді питання про сенс життя, історії і світу взагалі. Ці питання неминуче постають перед кожною людиною, заставляючи її вийти поза межі звичайного розумового пізнання, перед людиною постає питання про трансценденцію. Саме філософсько-богословський дискурс дозволяє торкнутися нового іншого виміру, допомагає сформуванню цілісного образу дійсності.

Філософія як наука вивчає речі світу через останні причини, при допомозі людського розуму. Богослов'я (теологія) – це наука, що також вивчає їх при допомозі не тільки розуму, але й віри (Божого Об'явлення). Деякі вчені вважають, що ніби філософія вища від теології, яку на жаль, не визнають за наукове вчення. Тоді, як саме богослов'я дає правдиву альтернативу буття, яку не можливо знайти у філософії, яка опирається на гіпотези. Філософ доходить до Бога при кінці свого дослідження, а в богослова Він завжди на початку свого мислення. В кожній людині за навчанням богослов'я хочемо ми того чи ні є чотири останні, кінцеві речі: смерть, суд, небо і пекло, тобто Божа нагорода і вічне життя з Ним, або Божа кара і вічні муки.

Особливістю катастроф ХХ століття було те, що вони були породжені не стільки проблемами, скільки способами їх вирішення, не так природними катаклізмами поза людським контролем, як людськими ідеями перебудови світу. Людина, як Боготвірний феномен повинна мати глибинне прагнення до світла й істини, осягати яке їй допомагає наука Христа. Людський Дух має оновитися, відтак людство врятує себе від деградації і деструкції.

Одною з важливих галузей філософії була й залишається онтологія, яка розглядає буття у найширшому обсязі. У навчанні і вихованні з точки зору онтології слід дати відповідь на питання: чому я є, ким я є, від кого я є, для чого я є, яка мета цілі мого життя? Підсвідомо розуміємо, що ми не походимо самі від себе, а від інших: батьків, дідів, поколінь. Не витримує критики твердження, що люди походять від мавп. Бо це не узгоджується зі Святим Письмом, автором, якого є Сам Бог, який все знає, може, ніколи не помиляється і не зрадить людини ні при яких обставинах, на відміну від людини, розум якої обмежений. Ще стародавній грецький мислитель Сократ вважав, що не може нижче, нерозумне – породити вище, розумне. Не випадково античні греки називали Бога – Розумом, Який є вічним

буттям, найдосконалішим життям, актом самим у собі, творцем руху, вищим всякого існуючого руху, та існує понад простором і часом.

Зауважимо, що наше віровизнання розпочинається від Бога, оскільки Він є «Перший і Останній» (Іс. 44,6), Початок і Кінець усього, Найвищий і Найдосконаліший, Найкращий і Найбільший. Бог Сам створив всесвіт добровільно, прямо без жодної допомоги і дає людям можливість вільно співпрацювати у виконанні Його задумів. Він є самою Правдою, Його слова не можуть обманути. Любов є самим буттям Бога, могутність якого виявляється у тому, щоб із нічого зробити все, що побажає, дати світло віри тим, хто Його не знає, опікується всім, від найменших речей до подій світу та історії.

Любов до мудрості – це безкорисливе, чисте прагнення до істини. Істинна мудрість є Бог. Абсолютна мудрість у Бога, яка не може бути доступна людині. Піфагор на запитання тирана Полікрата про те, чим він займається, відповів: «Ні, я не мудрець, я любитель мудрості». Любов до мудрості – це пізнання світу, що виробляє систему знань про принципи буття людини, про характеристики людського ставлення до Бога, природи, суспільства та духовного життя у всіх його основних проявах.

Мудрість – поняття, що означає вище, цілісне, духовно-практичне знання, орієнтоване на осягнення абсолютного сенсу буття і досягається через духовно-життєвий пошук істини суб'єктом знання.

Слово «істина» в латинській мові – «Veritas» – означає правдивість, істинність якого узаконена і засвідчена ритуалом, слово, яке визначає долю людини і її роду, слово, передане людям Богом через посередника. Давньоєврейською мовою слово «істина» звучить як: «אמת» – «амет» – це «печатка Бога», при чому кожна буква має свій винятковий містичний смисл. Грецьке слово «Ἀλήθεια» (Галетейя) має особливе значення як «божественний стрибок», деяке «розкриття», «неприховане» знання. В Святому Письмі описаний діалог Ісуса Христа і Понтія Пилата: «То ти таки цар?» – мовив до Нього Пилат. І відповів Ісус: «Ти кажеш, що Я цар. Я на те уродився і прийшов у світ на те, щоб свідчити істину. Кожен, хто від істини, слухає голос Мій». «Що таке – істина?» – озвався Пилат до Нього» (Ів. 18,37-38). «Ісус відповів йому: – «Я – Путь, Істина і Життя! Ніхто не приходить до Отця, як тільки через Мене» (Ів. 14,6). Істина є атрибутом Божественного Одкровення [1, с.27].

Більшість визначень мудрості, що зустрічаються в класичній етико-філософській традиції, підкреслюють в ній саме момент вищого знання в його ціннісному вираженні. Наприклад, згідно поглядів Г. В. Лейбніца, мудрість є «знання вищого блага»; згідно вчення І. Канта, мудрість – це «властивість волі узгоджуватися з вищим благом як кінцевою метою всіх речей», і т.ін. Мудрість зводиться до великих знань про Бога, світ, людину і суспільство. Проникливість щодо природи дозволяє наукам про природу глибоко судити по її об'єктах, але такі судження ніколи не називаються мудрими. Знання являє собою одну з необхідних передумов мудрості. Стосується передусім людини і його безпосереднього оточення, мудрість може бути швидше виявлена в науках про людину і суспільство, ніж у науках про природу, хоча і в перших вона є досить рідкісною і її важко виділити із загальної маси емпіричного, суб'єктивного і поверхневого знання. Мудрість пов'язана з діяльністю людини і, значить, з тими цінностями, якими вона керується у своєму житті і в своїх діях. Мудрість спирається на здоровий глузд, але йде набагато далі його і зустрічається значно рідше. Мудрість вимагає досвіду життя і відомого віддалення від тих подій, про які доводиться судити. Мудрість – володіння знанням, розумінням, досвідом, обачністю та інтуїтивним розумінням зі здатністю також вживати ці якості. Мудрість – це розсудливе та грамотне застосування знання. Мудрість – це розум, що опирається на життєвий досвід. Мудрість – це здатність знаходити рішення в різних життєвих проблемах, опираючись на свій і чужий досвід.

Ідея мудрості є у всіх культурах. Немає мудрості без любові. Любов до хорошої книги – любов до мудрості. Мудрість не може бути схожою на любов до мудрості.

Слово мудрість походить від грецького «σοφία», що на думку Арістотеля є найвищою формою пізнання, чи як пізнання певне, чи таке, що осягає найвищі об'єкти. Треба підкреслити, що не завжди в історії філософії розрізняли (наприклад, Платон) між собою розважність і мудрість. Мудрість – це розважне шукання правди, яка робить нас вільними (пор. Ів. 8,32). Моральна чеснота мудрість має такі синоніми: розсудливість, розважність або обачливість. До чесноти мудрості входять таких вісім умінь: пам'ять, здатність правильно оцінити дану ситуацію, відкритість до думки інших, кмітливість, здоровий глузд, здатність передбачити, обережність, завбачливість. Мудрість є кардинальною чеснотою, яка допомагає нам помітити належну міру добра, а також бути готовими до реалізації і шанування добра через відповідні діяння. Поняття мудрості не слід змішувати із спритністю, із якою ми дбаємо про свою користь, ані з легкодушністю чи стриманістю. Мудрою є та людина, що чинить все згідно Божої волі. Правдива мудрість дається не мудрим (зарозумілим, зазнайкуватим), а немовлятам (пор. Мт. 11,25). Справжня мудрість від Бога. Мудрий покладається на Бога, ухиляється від зла, виконує Божі повеління, піклується про інших, прислуховується й уважний до порад батьків та інших людей. «Початок мудрості – страх Господній» (Прип. 3,5; 3,7; 3, 21-23; 3,27; 9,10; 12,15; 15,5; Сир. 1,14). Визнання своєї мізерності, свого незнання перед Богом – це початок справжнього навчання і справжнього знання.

Любов – вічна тема, до якої постійно зверталася людська думка. Дослідження любові включає в себе завдання проведення відмінності між різними видами любові, дослідження, чи любов існує і чи може вона бути виправданою. Любов по-різному трактується залежно від вчення або конкретної епохи, залежно від культури різних країн. Це створює додаткові труднощі оптимістичним спробам вибудувати єдину об'єктивну, внутрішньо несуперечливу і всеохоплюючу наукову концепцію любові. Людська любов – результат процесу еволюційного розвитку чуттєво-емоційної сфери, в чому значну роль зіграв ряд соціально-історичних і культурних чинників. Любов – це вираження природних і духовних глибин особистості. Виникає цей феномен з глибин несвідомого під впливом несвідомих сил в певних ситуаціях, як найбільш прийнятне пояснення самому собі.

Любов – найбільша з усіх богословських чеснот. Любов – це старання про справжнє добро для ближніх, не зважаючи на самого себе. Любов ставить за передумову справедливість, тобто спершу воля рішається віддати всім належну пошану і добро, а тоді щойно діяти більше. Любити – умерти для себе, а жити для іншого. Прикмети любові в гімні любові (1 Кор. 13,4-8). У грецькій мові є чотири терміни, які в українській мові перекладаються як любов. *Storge* – любов між батьками і дітьми, *eros* – еротична любов як сексуальне почуття, *philia* – любов до друзів, рідних, *agape* – жертвенна любов, що підкреслює невичерпну добродійність. Любов повинна бути великою і дійсною. «Любов – довготерпелива, любов – лагідна, вона не задрить, любов не чваниться, не надимається, не бешкетує, не шукає свого, не поривається до гніву, не задумує зла; не тішиться, коли хтось чинить кривду, радіє правдою; все зносить, в усе вірить, усього надіється, все перетерпить. Любов ніколи не переминає. Пророцтва зникнуть, мови замовкнуть, знання зникне. Бо знаємо частинно й частинно пророкуємо. Коли настане досконале, недосконале зникне... Тепер же остаються: віра, надія, любов – цих троє; але найбільша з них – любов» (1 Кор. 13,2-10;13). Любов заперечує всякий гріх [2, с.137].

Любов – це зміст християнського життя. Ця чеснота є участю людини в Божій любові. Св. євангеліст Іван наголошував, що божественна любов є суттю такого життя в Бозі, яке людина виявляє через віру: «Любі, любім один одного, бо любов від Бога, і кожен, хто любить, народився від Бога і знає Бога. Хто не любить – той не спізнав Бога, бо Бог є любов» (1 Ів. 4,7-8).

Чеснота любові є не лише людською здатністю любити, але такою любов'ю, якою живе Сам Бог. Ось чому така любов, за апостолом Павлом, є більшою від усіх інших ознак божественного життя в людині, які називаємо чеснотами. Вона є найбільшим Божим даром людині, який ми отримали у Святому Дусі: «... любов Бога влита в серця наші Святим Духом, що нам даний» (Рим. 5,5). Божественна любов є найбільшою серед усіх ласк(пор.: 1 Кор. 13).

Така любов має своє джерело в Бозі: це Любов Отця, яка об'явлена в Сині та подається нам у Дусі Святому (пор.: Рим. 8,31–39). Хто бере участь у такій любові, той стає здатним у Святому Дусі любити Отця так, як Його любить Син і може полюбити «аж до кінця»(Ів. 13,1). Вона є любов'ю жертвовною і становить повну самовіддачу Богові аж до хресної жертви.

Віруючий, наділений даром божественної Любові, любить у Бозі людей та все створіння. Тому любов до ближнього є виявом любові до Бога, яка передбачає виконання умови: «Коли хто каже: «Я люблю Бога», а ненавидить брата свого, той неправдомовець. Бо хто не любить свого брата, якого бачить, той не може любити Бога, якого він не бачить. І таку ми заповідь одержали від Нього: «Хто любить Бога, той нехай любить і брата свого» (1 Ів. 4,20-21). Тому можемо сказати, що любов до ближнього є релігійним відношенням, а не виявом поверхової доброчинності.

Божественна любов, якою християнин любить ближнього, є безкорисливою, жертвовною і такою, що «не шукає свого» (1 Кор. 13,4-7). Вона виявляється у здатності любити навіть ворогів(Мт. 5,44-45). Саме в такому випадку християнин показує обличчя люблячого Бога, Який Своєю любов'ю рятує грішника, примирює його із Собою і змінює його на віруючого, виправданого у Христі (пор.: Рим. 5,10-11).

Любов є основою усього християнського життя, змістом усіх моральних вчинків. За словами Ісуса Христа, усі Божі заповіді можна звести до двох основних заповідей любові до Бога та до ближнього. Любов усіх їх підсумовує та довершує. Три перших заповіді Декалогу підсумовують у собі любов до Бога, а решта сім – любов до ближнього. «На ці дві заповіді весь закон і пророки спираються»(Мт. 22,40).

Оскільки дар божественної Любові є властивим способом існування християнина, він дарує справжню божественну свободу: через дар любові християнин отримує свободу синів Божих(Гал. 5,13); любов звільняє його від примусу закону. Любов перетворює віруючого з того, хто виконує заповіді Божі, як невільник чи слуга (Як. 1,25), на сина Божого у Христі(Гал. 4,5-7), який живе Божим способом любові і виконує його не лише з власної ініціативи, але сповняє його у своєму нутрі, бо, за словами апостола Павла, «хто любить – сповнив закон» (Рим. 13,8).

Чеснота любові, на думку св. Максима Ісповідника, є досконалим підсумком усіх інших чеснот. З одного боку, вона виключає їх, оскільки наявність у людині божественної любові робить їх зайвими, але з іншого боку, любов, як найвище сповнення всіх чеснот, поєднує їх і у такій формі вбирає в себе, надаючи людині при їх допомозі необхідної сили.

Етапи розвитку любові: зацікавленість, захоплення, закоханість, кохання. Любов як вища духовність. «Пісня пісень» – опис одухотвореної любові. Любов як пожадання, як пристрасне почуття. Егоцентрична любов («амор» – «amor»), «платонічна» любов, любов як милосердя («карітас» – «Caritas») – любов до Бога і ближнього. Уміння не тільки приймати любов, але і давати.

Розрізняють: пристрасну любов як прагнення до володіння предметом любові; співчутливу любов – прагнення до блага предмету любові. Коли така любов взаємна, то виникає любов – дружба. Під істинною любов'ю в сім'ї розуміємо любов – подружню, даруючу.

Розум – це набір певних умінь, знань, навичок, здатність людини логічно мис-

лити і аналізувати. Розум – це одна з властивостей пам’яті людини, яка залежить від уміння людини концентруватися і бути уважним. А мудрість – це вмiле застосування всієї сукупності своїх знань, і при цьому, спиратися на досвід. Мудрість людини походить передусім від Бога. Її можна набути через знання, що містяться в книгах і шляхом спілкування з розумними людьми. Християнська мудрість – духовна цінність. Вона невіддільна від морального способу життя, єдності думок і вчинків. Її різновидами є мудрість як перебування у здоровому розумі і мудрість як інтелектуально-моральна характеристика особистості. Мудрість Божа – це духовний дар. Вона базується на Слові Божому й наповненні Святим Духом. Мудрість Бога завжди довершена, безкорислива, чиста й сильна. Її треба прагнути. Лише той, хто прагне Божої мудрості, отримує Божу благодать, спасіння душі та плід Духа Святого (любов, радість, мир, лагідність, стриманість, довготерпіння, добрість, милосердя та віру).

Отже, сенсом філософії, яка ґрунтується на усвідомленні трансцендентного, завжди був і залишається пошук істини та любов до мудрості.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Мартиненко О.П. Істина як атрибут Божественного Одкровення // Збірник матеріалів науково-практичної Інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасного економіко-гуманітарного дискурсу в Україні», ДонНУЕТ ім. М.Туган-Барановського, Кривий Ріг, 2016. – С. 27–28.

2. Огірко О.В. Християнська етика для всіх: Словник християнсько-етичних термінів. – Львів: ЛНУВМБТ ім. С.З. Гжицького, 2009. – 272 с.

REFERENCES:

1. Martynenko O.P. Istyna yak atrybut Bozhestvennoho Odkrovennia [The Truth as an attribute of Divine Revelation] // Zbirnyk materialiv naukovo-praktychnoi Internet-konferentsii «Aktualni problemy suchasnoho ekonomiko-humanitarnoho dyskursu v Ukraini», DonNUET im. M.Tuhan-Baranovskoho, Kryvyi Rih, 2016. – С. 27–28.

2. Ohirko O.V. Khrystyianska etyka dlia vsikh: Slovnyk khrystyiansko-etychnykh terminiv [Christian ethics for everyone: a Dictionary of Christian ethical terms]. – Lviv: LNUVMBT im. S. Z. Gzhytskoho, 2009. – 272 с.

Огірко О. В., доктор філософії, к.ф.-м. н., професор, доцент кафедри філософії і педагогіки, Львівський національний університет ветеринарної медицини і біотехнологій ім. С. З. Гжицького професор кафедри українознавства Університету «Львівський Ставропігон» (Львів, Україна), E-mail: Ohirko@yandex.com

Любовь к мудрости как смысл философии.

Аннотация. *Смыслом истинной философии всегда был и остается поиск истины и любовь к мудрости. Философия изучает вещи мира через последние причины, при помощи человеческого разума. Истинная мудрость есть Бог, есть сама Истина.*

Ключевые слова: философия, истина, мудрость, любовь, правда, Бог.

Ohirko O., doctor of philosophy, PhD in ph.-m. s., professor, associate professor of the department of philosophy and pedagogy, Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies named after S.Z. Gzhytskyi, professor of the department of Ukrainian studies of the University «Lviv Stavropigion» (Lviv, Ukraine), E-mail: Ohirko@yandex.com

Love for wisdom as meaning of philosophy

Abstract. *The meaning of true philosophy has always been and remains the search for truth and the love of wisdom. Philosophy studies the things of the world through the last causes, with the help of the human mind. True wisdom is God, Truth is itself.*

Keywords: philosophy, verity, wisdom, love, truth, God.